

הדף היומי

עלון יומי ללומדי הדף היומי יו"ל ע"י "מדרשית הדף היומי פ"ח"

!!! מקום זה מיועד להנצחה !!!

מסכת בבא מציעא - דף א

השיטתו"מ נקרא בשם הרא"ש, שאמנם יתבטל ברוב, אך הלכה של "רוב" אין זה אומר שודאי לא נספר, אלא זה הנהגה שהתורה אמרה שנלך אחר הרוב, ועדיין לא יצאו מכלל הבעיה של עשירי ספק ולא עשירי ודאי, כאשר התערב איסור בהיתר ברוב והתבטל, זה לא אומר שאין כאן איסור, אלא התורה אמרה תתנהג כפי היתר, אך בעשירי ודאי ולא בעשירי ספק, עדיין יש כאן ספק. (והרבה באחרונים ביארו את דברי יסודו של הרא"ש)

אומר הדבר אברהם, כאשר אומרים לתמן דהוא לספור, אז צריך "לספור", אם אין לו מנין ברור זה לא ספירה, מה יעלה ומה יוריד אם לא יודע היכן נמצא בספירה, כל המושג של ספירה, שברור כמה יש לפניו, ואם התורה אמרה "עשירי" צריך להיות העשירי בודאי ולא בספק, היות ואין דין על התשיעי, צריך להיות עשירי.

ע"כ כתב הדבר אברהם מי שנסתפק בספירת העומר ולא יודע כמה היום, מה יועיל שיספור ב' ספירות מספק, הוא לא ספר, כל המושג של ספירה שהוא יודע כמה ימים אנו בספירת העומר. אך למעשה הקל לספור כך בלא ברכה בצירוף השיטות שספירת העומר בזמן הזה מדרבנן וכו', ויש עוד בוסקים בהלכה זו כיצד לנהוג למעשה, וכדרכו בטור זה אין באנו להביא הלכה אלא לעורר לב המעיין.

סיכום הדף

נושא היום: תקפה בפנינו. תקפה והקדיש. תקפה כהן.

הסתפק רבי זירא שניים אוחזין בטלית שבאו לבי"ד **ותקף אחד** והחזיק בכל הטלית, באופן שבתחילה **שתק רעהו ואח"כ צוות**, האם השתיקה מורה על הודאה או השתיקה מחמת שהתקיפה נעשתה בבי"ד מה לו לצעוק. **דעת ר"נ** להוכיח כמה שאמרו שדין יחלוקו בשבועה כאשר שניהם אדוקין אך אם אחד תפוס המוציא מחבירו עליו הראיה, **ואין בדין זה חיידוש** אא"כ נאמר שמדובר שתקף בפנינו ובתחילה שתק ואח"כ צווח ומבואר שהועילה תפיסתו והמוציא מחבירו עליו הראיה. **זוחה הגמ'** שאין ראיה שמדובר **א**. שבאו **שניהם תפוסים** ואמרו להם יחלוקו ויצאו מהבי"ד וחזרו כאשר אחד תופס, המחזיק טוען הודה לי ששלי, ורעהו טוען מוכרתי לו בכסף. **וע"ז אמרו** המוציא מחבירו עליו הראיה שהרי עד עתה חשדת אותו בגזילה ועתה אתה מוכר לו בלא עדים. **ב**. מדובר **שאחד מחזיק** בגוף הטלית ורעהו נסרך בתפיסה מועטת, הדין עם המחזיק ועל הוסרך להביא ראיה. **ודין זה אף לשיטת סומכוס** שאמר שממון המוטל בספק חולקין בלא שבועה אך בכה"ג נסרך אינו כלום והדין עם המחזיק.

דנה הגמ', לצד שתקף אחד בפנינו מוציאים מיזו, אם הקדיש אין זה הקדש. אך לצד שאין מוציאים מיזו מה הדין אם הקדיש בלא לתקוף, **האם** מחמת הכלל "אמרתם לגבוה כמסירתו להדין" נחשב כאילו תקף ומועיל להקדש, או שהיות ולא תקף אינו ברשותו ואינו יכול להקדיש.

הביאה הגמ' מעשה מבית מרחץ שהיה בדין ודברים ואחד מבעלי הדין הקדיש, ורב חנניא ורב אשעיאי ושאר ת"ח פרשו מאותו מקום. **אמר רב המנוא** שיש ראיה מדין ספק בכורות **שאמנם שייך לבעלים** כיון שהכהן מוציא ועליו להביא ראיה, אך מחמת שיש חשש שמא הם בקדושתם אסורים בגיזה ועבודה. **ואם הכהן** היה תוקף הישראל, היה הדין עם הכהן ועל הישראל להביא ראיה, ואף אם לא תקף הכהן הרי אסורה בהמה לישראל בגיזה ועבודה, **מוכת** שאם תקפה אין מוציאים מיזו אם הקדישה מקודשת. **דחה רבה**, ששונה דין בכורות שקדושתו מרחם ואי"צ להקדיש בפה. **אך בדבר שאדם מקדיש בפה** יתכן ולא תחול הקדושה. **מסקנת הגמ'** (ז, א) לגבי הנידון בבית המרחץ שאחד מהבעלי דינים הקדיש, שאינה הקדש היות **ואמר ר"נ** שממון שאינו יכול להוציא בדיינים אם הקדיש אינו קדוש. ומשמע שאם יכול להוציא בדיינים הרי זה הקדש על אף שלא הקדיש, **ותמחה הגמ'** הרי יש כלל אם אינו שלו או אינו ברשותו אינו יכול להקדיש.

נוקטת הגמ' במטלטלין כל עוד לא הוציא בדיינים לא יכול להקדיש, אך **בקרקע** יכול להקדיש אף שעדיין לא הוציא ומספיק האפשרות שיכול להוציא בדיינים, **והטעם** משום שקרקע אינה נגזלת ובכל מקום מוגדרת ברשותו.

דנה הגמ' בכחן שתקף בכור האם תפיסתו מועילה או לא, **אמר רב חנניא מבואר בברייתא** שהספיקות נכנסים להתעשר, היינו נולד חמור שלא ידוע האם הוא בכור פודה בשה, כדי להפקיע קדושת החמור אך לא חייב לתת לכהן כיון שזה ספק (גמ' מכריחה שלא מדובר בספק בכור שיש מיעוט במעשר בהמה שלא יבוא מדבר שהוא כבר קדוש, ובכור שיש צד שקדוש הוא עשירי שכבר קדוש, בהכרח מדובר כאמור בספק פטר רחם של חמור שפדהו בשה), **ובדין מעשר בהמה** מצטרף השה לשאר הכבשים למנין המעשר. והרי יכול להיות שאותו ספק יהיה "עשירי קדוש" לחיוב מעשר, ואם מועילה תפיסת כהן **נמצא** הישראל פוטר עצמו במעשר ע"י ממון הכהן, **בהכרח צ"ל** הסיפק בשליטת הישראל ולא מועילה בו תפיסת כהן. **דחה אביי** שמדובר שבאותו דיר יש ט' כבשים והספק, וממה נפשך אם חייב במעשר הרי לא פטר עצמו בממון כהן, ואם לא חייב במעשר יש כאן רק ט' כבשים ואינם במעשר בהמה. **נקט אביי** שמוכח שאין לכהן כל שליטה ואם יתפוס מוציאים מיזו, **שהרי אם לא כך** בכלל לא היה חייב להניסם למנין מעשר בהמה שיש כלל ש"עשירי ודאי עשירי ספק", ואם מחוייב לעשר בהכרח אין שום אחיזה לכהן באותו בכור ואף אם יתפוס יוציאו מיזו.

עיונים על הדף

מה שורש הענין ב"אמירתו לגבוה כמסירתו להדין"?

הגמ' דנה שאם תפס לא מוציאים מיזו, אף אם לא תקף והקדיש יש צד שיהיה קדוש מחמת הכלל ש"אמירתו לגבוה כמסירתו להדין", בפשטות הבנה זו אומרת, שכדי להעביר חפץ מרשות מוכר לרשות קונה במערכת הקניינים צריך לעשות מעשה קנין המועיל בחפץ. אך התחדש בדיון הקדש שמועיל אמירה בלבד, והתוצאה תהיה זהה לדיון הדין במעשה, האמירה וההקדשה תועיל כמו מעשה קנין בהדין.

בגמ' בשקלים (ה, א) למדנו, אדם שהפריש מחצית השקל לצורך בית המקדש, ואבד הממון המוקדש, שיטת ריו"ח, חייב באחריותו עד שמטרנו לגזבר. רבי שמעון בן לקיש אומר הקדש ברשות הגבוה בכל מקום שהוא. נחלקו רבי יוחנן ור"ל האם יש חיוב אחריות על דבר שהוקדש ואבד לדעת רבי יוחנן יש חיוב אחריות כל עוד לא נמסר לידי הגזבר אולם לפי ר"ל ברגע שהקדיש מוגדר הדבר ביד גזבר ואין עליו תביעה אף אם אבד.

הענין האמור כאן בפשטות לפי דעת ר"ל שאמירתו לגבוה כמסירתו להדין. ביאור הדבר, אומרת הגמ' בחולין (קלט, א) "כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא". כלומר כל היכן שנמצא נמצא הוא ברשות גבוה. ולכן אין אחריות על המקדיש. אמנם לפי דעת רבי יוחנן צ"ל שעדיין יש לו חיובי שמירה.

בתוס' (יבמות צג, א ד"ה קניה) מבואר ש"אמירתו לגבוה כמסירתו להדין", אין הביאור בתורת משל שדין ההקדש חל ע"י אמירה ומועיל כמו במסירה. לשונם מורה שההקדשה היא היא הניתנה לגבוה. ואפילו שהקדש של קיבלו מאומה, בכ"ז ההקדשה חלה. וזה הביאור בדברי ר"ל שסובר שבאופן החפץ הקדוש אין חיוב באחריות, כיון שברשות גבוה בכל מקום שהוא מחמת לד' הארץ ומלואה.

ובאמת צריך להשכיל אם עדיין לא הגיע החפץ לידי של גזבר מדוע מועילה ההקדשה. ביאור הדבר (והרבה האריכו באחרונים ואכמ"ל), הקדש של חפץ אינו צריך להיות ע"י "מסירה" לרשות ההקדש, היות וכאמור אמרו בגמ' "כל היכא דאיתא בי גזא דרחמנא איתא", ברגע שהקדיש אדם חפץ הוא יצר בתוך החפץ חלות של קדושה שמעתה כל דיני החפץ משועבדים לפי כללי בית המקדש, ממילא אמירתו לגבוה כמסירתו להדין זה לא דמיון, אלא ההקדשה, זה עצמו יוצר את המסירה לתוך מציאות הקדושה, ולכן כמו שיש איסור להשתמש בחפץ זה כך חל בו קדושה.

האם בכור קדוש או שצריך להקדישו?

ביאר רבה שאין לדמות את הנידון של תקפה כהן לבכור, לנידון של בית המרחץ, היות וקדושת בכור היא באה מאליה ולכן כאשר תקף הכהן אין מוציאים מיזו, אך כאשר אדם בא להקדיש דבר שאין בו קדושה כלל, יכול להיות שאין הקדושה חלה.

בסוגיא בנדרים (ג, א) נחלקו רבי יעקב ורבי יוסי האם מתפס בכור נאסר או לא. לפי כללי הנדר ב"מתפס" (זה כזה), היינו כאשר רצה אדם לאסור על עצמו דבר המותר ואסרו באופן שהתפסו על דבר אחר שהוא אסור, יש כלל בפרשת נדרים שלא שייך להתפס על דבר ה"אסור" אלא אך ורק על דבר שהוא נדור, ואכמ"ל בכללי העניין. אך כאמור נחלקו רבי יעקב ורבי יוסי האם אדם יכול לומר על חפץ המותר הרי זה כבכור, ומסקנת הגמ' שנחלקו האם בכור מוגדר ככבר הנדור או ככבר האסור, מצד אחד הוא קדוש ממעי אמו, ואף אם לא יקדישו יהיה קדוש, א"כ הוא דבר האסור. מאידך, יש מצוה להקדישו שנאמר "תקדיש", ודרש את הפסוק "נדר לד'" לרבות דבר אסור. ועתה צריך ללבן אם כבר קדוש עבור מה צריך להקדיש, והאם צריך להקדיש.

בשלהי מסכת ערכין נחלקו רבי ישמעאל ורבנן האם צריך להקדיש בכור. הרמב"ם (בכורות א, ד) פסק כרבנן, שיש מצוה להקדישו אף שקדוש מרחם. וז"ל "מצוה להקדיש בכור בהמה טהורה ויאמר הרי זה קדש שנאמר תקדיש לד' אלקין ואם לא יקדיש, חלה הרי זה מתקדש ממאלו וקדושתו מרחם היא". הרא"ש פסק כרבי ישמעאל, שאי"צ להקדיש, ואין מצוה נוספת להקדישו.

בדעת רבנן שיש מצוה להקדישו, כתבו הסמ"ג והחיו"ק (מצוה יח) שאע"פ שכבר קדוש, אולם מחמת חביבות המצוה יש ענין להקדישו. הקה"י (בנדרים י) דן, האם האמירה לשם בכור, היא מצות הקדשת בכור, או קדושה בעלמא. יש נפק"מ גדולה האם זה מצוה בעלמא. או הקדשת דבר והחלת חלות של קדושה. לגבי מעילה מתי חלה ואם חלה. (ועי' בזה אחיעזר ח"ג טז קונטרסי השיעורין בנדרים טז ועוד.)

ספירה מסופקת בספירת העומר?

יש לדון, אדם שהאריך בתפילת ערבית ונשאר לבדו בבית"כ ומסתפק כמה ימים היום לספירת העומר, אולי 18 אולי 19, החליט שיספור פעמיים מספק אם היום 18 אומר "היום שמונה עשר וכו'", אם היום 19 "היום תשעה עשר וכו'". האם מועילה ספירה זו לצורך מצוות ספירת העומר?

בשאלה זו דן בשו"ת דבר אברהם (א, לד), והביא את הסוגיא לפנינו. וכך, מבואר בגמ' שאדם שהעמיד את כבשיו למנין מעשר בהמה, וכבש שיצא החוצה ונספר קפץ וחזר פנימה, כולם פטורים מן המעשר כיון שהמנין עתה מעורב בין כולם, והתורה אמרה "עשירי ודאי ולא עשירי ספק".

שואלים תוס' (ג, ד"ה קפץ) שהכבש שנספר יתבטל בין הרוב שלא נספרו. הביא